

تاریخ در اینترنت

قسمت هفدهم

نقشه‌های تاریخی

(بخش اول)

● میرهادی حسینی

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت معلم تهران

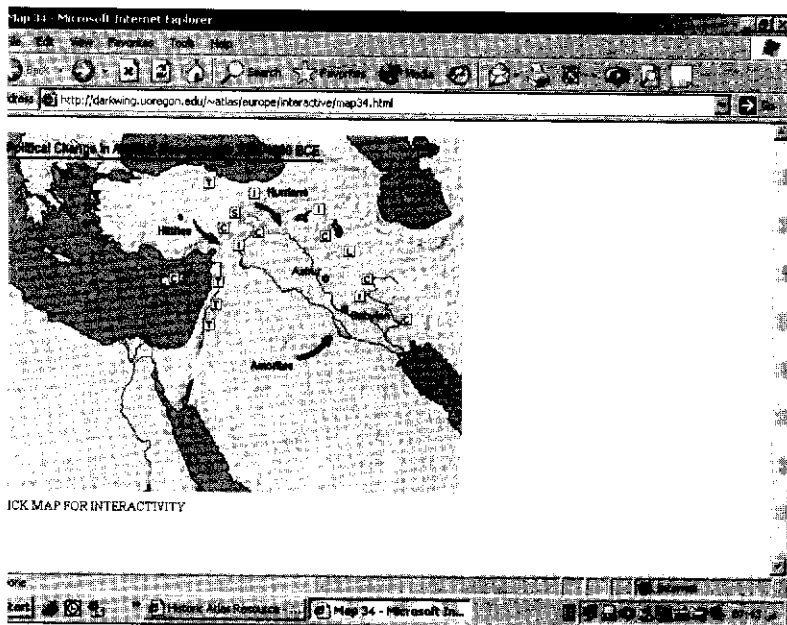
E-mail: hosseini@saba.tmu.ac.ir

مقدمه:

«نقشه» همواره یکی از عناصر اصلی منابع تاریخی قلمداد می‌شود. اکثر متون قدیمی، به ویژه متون جغرافیایی و جغرافیای تاریخی، با نقشه همراه هستند. مورخان نیز در تحقیقات خود همواره از نقشه بهره برده‌اند. استفاده از نقشه در فهم داده‌های تاریخی بسیار مؤثر است. تصویری که از ترکیب نقشه و متن در ذهن محقق نقش می‌بندد، بسیار زنده، ماندگار و مستند است. از این رو همواره توصیه می‌شود که مطالعه تاریخ با مطالعه نقشه همراه باشد. با توجه به اهمیت کاربرد نقشه‌ها در تحقیقات تاریخی، در نوشتار حاضر مهمترین منابع و پایگاه‌های الکترونیکی در زمینه نقشه‌های تاریخی، شناسایی و معرفی شده است. امید است که این جستجو در اینترنت، تاریخ پژوهان کشورمان را در انجام تحقیقات تاریخی و جغرافیایی مدد رساند.

محورهای اصلی اطلاعات این مقاله عبارتند از:

- ۱- نقشه‌های تاریخی موجود در دانشگاه‌های معتبر،
- ۲- نقشه‌های تاریخی در سایت‌های اطلاع‌رسانی،
- ۳- کتاب‌شناسی نقشه‌های تاریخی.



نقشه‌های تاریخی در دانشگاه‌های جهان

نقشه امپراتوری ایران در دانشگاه ییل:

سایت کتابخانه دانشگاه ییل در امریکا از طریق آدرس اینترنتی زیر مجموعه‌ای از نقشه‌های قدیمی خاورمیانه را نگهداری می‌کند:
<http://www.library.yale.edu/MapColl/mideast.html>

در میان این نقشه‌ها می‌توان به نقشه‌ای از قلمرو ایران در سال ۱۷۲۹ م. اشاره کرد که در آن محدوده دریای خزر، جنوب روسیه، ماوراءالنهر، ترکستان، عراق و بخشی از آناتولی نیز مشخص شده است. همچنین در این سایت نقشه‌هایی از مسکو در سال ۱۵۶۲، دریای سیاه در ۱۷۲۳، و غرب آسیا در ۱۸۷۰ م. وجود دارد.

نقشه‌های تاریخی دانشگاه اورگان:

برای مطالعه نقشه‌های تاریخی دانشگاه اورگان در امریکا به آدرس زیر در اینترنت وارد شوید:

<http://darkwing.uoregon.edu/~atlas/europe/maps.html>

این پایگاه حاوی نقشه‌های تاریخی زیر است:

- ۱- نقشه تاریخ سیاسی مدیترانه باستان بین سال‌های ۳۰۰۰ تا ۱۰۰۰ قبل از میلاد.
- ۲- نقشه تاریخی منطقه دریای اژه (مکان‌ها و شهرها) در عصر برنز، بین سال‌های ۱۲۵۰ تا ۱۰۰۰ ق.م.

۳- نقشه سیاسی حکومت‌های خاورمیانه باستانی بین سال‌های ۷۰۰ تا ۳۰۰ ق.م.

۴- نقشه سیاسی یونان باستان در ۷۵۰ تا ۴۹۰ ق.م.

۵- نقشه سیاسی یونان باستان در قرون ۹ تا ۶ ق.م.

۶- نقشه جنگ‌های آتن و پلوپونزی در ۴۳۵ ق.م.

۷- سپاه ده هزار نفری در ۴۰۱ تا ۳۹۸ ق.م.

۸- توسعه مقدونیه در دوره فیلیپ و اسکندر.

۹- نقشه جهان هلنی: شهرها و حکومت‌ها در ۲۴۰ ق.م.

- ۱۴ - نقشه اروپا و امپراتوری بیزانس در سال ۱۰۰۰ م.
 ۱۵ - نقشه آسیای صغیر و دولت‌های صلیبی در سوریه در حدود ۱۱۴۰ م.
 ۱۶ - نقشه فلسطین در سال ۱۱۸۷ م.
 ۱۷ - نقشه قلمرو امپراتوری مغول در سال‌های ۱۳۰۰-۱۴۰۵ م.
 ۱۸ - امپراتوری عثمانی بین سال‌های ۱۴۸۱-۱۴۵۱ م.
 ۱۹ - امپراتوری عثمانی بین سال‌های ۱۶۸۳-۱۴۸۱ م.
 ۲۰ - نقشه عملیات ناپلئون در مصر در سال ۱۷۹۸ م.
 ۲۱ - نقشه جنگ واترلو در ۱۸۱۵ م.
 همچنین از طریق اتصال به آدرس زیر در سایت دانشگاه تگزاس می‌توان با نقشه‌های قدیمی خاورمیانه آشنا شد:

http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east.html

http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east.html

در میان این نقشه‌ها، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱ - نقشه‌هایی از جزایر ایرانی ابوموسی و تنب.
- ۲ - نقشه‌هایی از دریای خزر.
- ۳ - مجموعه نقشه‌های مربوط به ایران.
- ۴ - نقشه‌هایی از شهرهای مهم ایران.
- ۵ - نقشه اصفهان در سال ۱۹۴۲ م.
- ۶ - نقشه مشهد و تبریز در ۱۹۴۳ م.
- ۷ - نقشه تهران در ۱۹۴۷ م.
- ۸ - اطلس سازمان سیا از خاورمیانه که در آن ۸ نقشه و فلوچارت مربوط به ایران وجود دارد.

نقشه‌های ایران قدیم در دانشگاه کونکول:

سایت اینترنتی دانشگاه کونکول (conncoll university) در آمریکا از طریق آدرس زیر، فهرستی از نقشه‌های قدیمی را در پایگاه خود نگه‌داری می‌کند:

[http:// camel2.conncoll.edu/academics/](http://camel2.conncoll.edu/academics/)

[departments/ relstudies/290/theory/worldmaps/](http://camel2.conncoll.edu/academics/departments/relstudies/290/theory/worldmaps/)

در این فهرست نقشه‌های زیر مشاهده می‌گردد:

- ۱ - تصویر یک نقشه باستانی از بابل مربوط به سال ۲۵۰۰ پیش از میلاد.
- ۲ - تصویر نقشه باستانی از خلیج فارس برگرفته از نقشه هکاتائوس (hecataeu's Map)
- ۳ - تصویر نقشه دریای سرخ (خلیج عربی) در نقشه جهان از هرودوت که توسط فرانسیس اودل (francis odle) ارائه شده است.
- ۴ - تصویر نقشه خلیج فارس از لطمیوس (ptolemy)
- ۵ - تصویر نقشه جهان از محمد بن موسی الخوارزمی.
- ۶ - نقشه خلیج فارس از ابوریحان بیرونی متعلق به سال ۱۰۳۰ م.
- ۷ - نقشه خلیج فارس از پتروس و سکونت (petrus Vesconte) متعلق به سال ۱۳۲۰ م.
- ۸ - نقشه خلیج فارس متعلق به سال ۱۴۵۷ م.
- ۹ - نقشه خلیج فارس در سال ۱۴۹۲ م. از هنریکوس مارتلیوس (henricus Martellus)
- ۱۰ - نقشه خلیج فارس در سال ۱۵۰۶ م. از کونتارین (contarini)



- ۱۰ - نقشه جهان هلنی: دولت‌های کوچک و بزرگ در ۹۰ ق. م.
 - ۱۱ - نقشه توسعه امپراتوری روم.
 - ۱۲ - نقشه جنگ پونیک (Punic)
 - ۱۳ - نقشه‌های متعدد در زمینه امپراتوری روم در قرون اول و دوم قبل از میلاد.
- نقشه‌های تاریخی کتابخانه دانشگاه تگزاس:
 سایت کتابخانه دانشگاه تگزاس در آمریکا، از طریق آدرس اینترنتی زیر قابل دسترس است:

<http://www.lib.utexas.edu>

همچنین از طریق اتصال به سایت زیر که بخشی از همین پایگاه است، می‌توان با مجموعه متنوعی از نقشه‌های تاریخی آشنا شد:

http://www.lib.utexas.edu/maps/historical/history_shepherd_1923.html

در میان این نقشه‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱ - نقشه امپراتوری‌های شرقی در حدود ۶۰۰ ق. م.
- ۲ - نقشه امپراتوری‌های ایران در حدود ۵۰۰ ق. م.
- ۳ - امپراتوری آشور و مدیترانه شرقی بین سال‌های ۷۵۰ تا ۶۲۵ ق. م.
- ۴ - نقشه مرجع فلسطین باستانی.
- ۵ - نقشه بیت المقدس در دوره داوود و سلیمان (ع) (۹۵۳-۱۰۲۵ ق. م).
- ۶ - نقشه آغاز تاریخی یونان در ۷۰۰ تا ۶۰۰ ق. م.
- ۷ - نقشه یونان در زمان جنگ با ایران در سال ۴۷۹ ق. م.
- ۸ - امپراتوری آتن در حدود ۴۵۰ ق. م.
- ۹ - نقشه یونان در زمان جنگ پلوپونز (۴۳۱ ق. م).
- ۱۰ - امپراتوری مقدونی در خلال سال‌های ۳۳۶ تا ۳۲۳ ق. م.
- ۱۱ - نقشه‌هایی از جمهوری روم و ایتالیا باستانی.
- ۱۲ - نقشه توسعه قدرت روم در آسیای صغیر.
- ۱۳ - نقشه اروپا و امپراتور روم شرقی در ۵۳۳ تا ۶۰۰ م.



۱۱ - نقشه خلیج فارس در ۱۵۲۸ م. از پیتر آپیان (Peter Apian)
 ۱۲ - نقشه‌هایی از خلیج فارس متعلق به سال‌های ۱۶۹۰، ۱۸۳۲ و ۱۸۵۰ میلادی.

نقشه‌های تاریخی دانشگاه بوداپست:

گروه پژوهشگران تاریخ اروپای شرقی در دانشگاه بوداپست مجارستان، از طریق آدرس اینترنتی زیر، مجموعه‌ای از نقشه‌های تاریخی را در زمینه تاریخ اروپا طراحی کرده‌اند:

<http://www.historyonmaps.com/main.html>

اطلس‌های تاریخی اروپا، نقشه‌های تاریخی بریتانیا، قرن بیستم و روسیه از جمله این موارد است.

دانشگاه فوردهام:

پایگاه اینترنتی دانشگاه فوردهام در امریکا، از طریق آدرس اینترنتی زیر، مجموعه‌ای از نقشه‌های تاریخی قرون وسطی را در خود نگهداری می‌کند:

<http://www.fordham.edu/halsall/sbookmap.html>

این نقشه‌ها که در بخش منابع اینترنتی تاریخ قرون وسطی این دانشگاه گنجانده شده، حاوی مطالب زیر است:

- ۱ - نقشه تاریخی و عمومی از اروپا که وضعیت جغرافیایی سیاسی این منطقه را در خلال سال‌های قرون وسطی نشان می‌دهد. تمام این نقشه‌ها توسط دانشگاه فوردهام تهیه شده است.
 - ۲ - نقشه امپراتوری روم غربی در ۳۹۵ م.
 - ۳ - نقشه امپراتوری بیزانس (روم شرقی) در ۳۹۵ م.
 - ۴ - نقشه چهارمین جنگ صلیبی.
 - ۵ - نقشه‌هایی از شهر قسطنطنیه.
 - ۶ - نقشه ماهواره‌ای از خاورمیانه.
 - ۷ - نقشه خاورمیانه اسلامی در قرن ۶ م. که توسط رول وینک (R. Rool Vink) از آمستردام تهیه شده و اینک در سایت اینترنتی دانشگاه پنسیلوانیا نگهداری می‌شود.
 - ۸ - نقشه توسعه سیاسی اسلام در زمان پیامبر اسلام (ص) از رول وینک.
 - ۹ - نقشه توسعه اسلام تا سال ۶۶۱ م. از و. س. بریس (W.C. Brice) از لیدن به سال ۱۹۸۱ م.
 - ۱۰ - نقشه رشد و گسترش اسلام در ۲۵ سال اولیه از ه. ج. ولز (H.G. Wells)، در کتاب تاریخ مختصر جهان، لندن، ۱۹۲۲ م.
 - ۱۱ - نقشه توسعه اسلام در شرق در زمان بنی امیه (۷۵۰-۶۶۱) و یک نقشه از امپراتوری بنی امیه در سال ۷۵۰ م. از و. س. بریس که از کتاب اطلس تاریخی اسلام، لیدن، ۱۹۸۱ م. گرفته شده و اینک در سایت اینترنتی دانشگاه پنسیلوانیا نگهداری می‌شود.
 - ۱۲ - نقشه امپراتوری اسلامی در سال ۷۵۰ م.
 - ۱۳ - نقشه خلافت عباسی (۸۰۹-۷۸۶ م) از رول وینک که در ۱۹۵۷ م. تهیه شده است.
 - ۱۴ - نقشه سیاسی اواخر خلافت عباسی در سال ۹۰۰ م.
 - ۱۵ - نقشه مدیترانه در قرن نهم میلادی
 - ۱۶ - نقشه جهان اسلام در سال ۱۳۰۰ م.
 - ۱۷ - جهان اسلام در سال ۱۵۰۰ م. از و. س. بریس
- ۱۸ - خاورمیانه در قرن ۱۹ م.
 - ۱۹ - نقشه خلافت بنی امیه در نیمه دوم قرن نهم و نیمه دوم قرن دهم توسط دانشگاه پنسیلوانیا
 - ۲۰ - نقشه اسپانیا پس از سقوط خلافت بنی امیه در دوره حکومت المرابید
 - ۲۱ - اسپانیا در قرون ۱۳ و ۱۴ م. در دوره پادشاهی گرانادا
 - ۲۲ - نقشه شرقی جهان اسلام (ایران) در نیمه اول قرن ۱۳ م.
 - ۲۳ - نقشه اواخر عهد تیموری و ایران عصر صفوی در قرون ۱۶ و ۱۷ م.
 - ۲۴ - نقشه حکومت المرابید، سلاجقه، امپراتوری غزنوی در ۱۱۰۰ م.
 - ۲۵ - نقشه توسعه امپراتوری عثمانی در اوائل قرن ۱۴ م.
 - ۲۶ - نقشه حکومت عثمانی در قرون ۱۶ و ۱۷ م.
 - ۲۷ - نقشه امپراتوری عثمانی در ۱۵۵۶ م. برگرفته از کتاب تاریخ مختصر جهان تألیف اچ. ج. ولز
 - ۲۸ - نقشه حکومت سلاطین جاوه (شبه قاره هند) در قرون ۱۶ و ۱۷ م.
 - ۲۹ - نقشه سیاسی نخستین جنگ صلیبی در ۱۰۹۹ م.، برگرفته از کتاب اطلس تاریخی muir
 - ۳۰ - نقشه حکومت‌های صلیبی در اوایل قرن ۱۲ م. توسط جرج ریچارد پوتر
 - ۳۱ - نقشه دومین جنگ صلیبی
 - ۳۲ - نقشه امپراتوری صلاح‌الدین (۱۱۹۳-۱۱۷۱) و شاهزاده نشین‌های صلیبی در سوریه و فلسطین
 - ۳۳ - نقشه چهارمین جنگ صلیبی
 - ۳۴ - نقشه توسعه دولت‌های اروپایی در قرون وسطی
 - ۳۵ - نقشه امپراتوری مغول در زمان مرگ چنگیز خان (۱۲۲۷ م.)
 - ۳۶ - نقشه امپراتوری مغول در زمان قوبیلای خان
- نقشه تاریخی مغول در دانشگاه کالیفرنیا - ساتاکروز

اسپانیا قرار دارد. این نقشه‌ها در قرون ۱۶ تا ۲۰ میلادی تهیه شده است. توجه به نقشه‌های قرن ۱۶، میزان دقت در نقشه‌های این قرن را در ترسیم قاره آمریکا نشان می‌دهد.

نقشه‌های تاریخی دانشگاه زاراگوزا:

سایت اینترنتی دانشگاه زاراگوزا از طریق آدرس زیر، نقشه‌های تاریخی متنوعی را نمایش می‌دهد:

<http://155.210.60.15/HAnt/atlas/index.html>

در این سایت نقشه‌های زیر وجود دارد:

۱- نقشه باستانی منطقه مدیترانه و بین‌النهرین

۲- نقشه‌های باستانی یونان و روم

نقشه‌های تاریخی در سایت‌های اطلاع‌رسانی

نقشه‌های تاریخی اسکندر:

سایت اینترنتی نقشه‌های تاریخی اسکندر، از طریق آدرس زیر، مجموعه متنوعی از نقشه‌های تاریخی چند قرن اخیر را نگهداری می‌کند:

<http://www.alexandremaps.com>

این سایت فروشگاه و نمایشگاهی است که نقشه‌های تاریخی قرون ۱۵ تا ۱۹ را به نمایش گذاشته است. نقشه‌های بخش خاورمیانه این پایگاه، مجموعه‌ای از نقشه‌های مربوط به ایران، خلیج فارس و دیگر کشورهای خاورمیانه است از جمله:

۱- نقشه ایران در سال ۱۷۵۲ م. که توسط توماس کیچین (Thomas Kitchin) از لندن و در ابعاد ۳۵۰×۳۸۵ میلی‌متر کشیده شده است.

۲- نقشه شماره ۸۶، از جان هومان (JohannHomann) اهل نورنبرگ که نقشه ایران را در سال ۱۷۰۲ م. کشیده است.

۳- نقشه شماره ۳۱۵، از جرج ماتئوس سیوتر (George matthaus seutter) که حدود جغرافیایی ایران را در سال ۱۷۱۸ م. در ابعاد ۵۸۶×۴۹۵ میلی‌متر کشیده است.

۴- نقشه شماره ۴۵۷، از آبراهام اورتلیوس، در سال ۱۵۹۵ م. اگرچه این نقشه از دقت کمی در تعیین حدود و ثغور جغرافیایی ایران و بویژه محدوده دریای خزر برخوردار است، در عین حال، قدمت نقشه و معروفیت کارتوگراف، آن را از اهمیت خاصی برخوردار کرده است.

هنرهای نقشه‌کشی:

پایگاه اینترنتی «هنرهای نقشه‌کشی» در آمریکا از طریق آدرس زیر به معرفی نقشه‌های تاریخی می‌پردازد:

<http://www.dogstar.com/carto>

پس از ورود به این سایت، به بخش آسیا و بیت‌المقدس وارد شوید. این بخش مجموعه متنوعی از نقشه‌های مربوط به آسیا و خاورمیانه را در خود نگهداری می‌کند.

نقشه‌های تاریخی گاروود:

سایت اینترنتی گاروود-ویت (garwood-voigt) از طریق آدرس زیر به معرفی و فروش نقشه‌های تاریخی می‌پردازد:

<http://www.garwood-voigt.com>

پس از ورود به این سایت روی پیوند (Geocatalogues) کلیک



سایت اینترنتی دانشگاه کالیفرنیا - سانتاکروز در آمریکا، فهرستی از نقشه‌های تاریخی ژاپن، چین، و مغولستان را نگهداری می‌کند. برای مشاهده نقشه تاریخی امپراتوری مغول به آدرس زیر وارد شوید:

<http://ic.ucsc.edu/~naso/hist159a/maps.htm>

نقشه تاریخی از جغرافیای سیاسی اروپای غربی

سایت اینترنتی دانشگاه میشیگان غربی از طریق آدرس زیر، نقشه تاریخی اروپای غربی را در خلال سال‌های ۱۰۶۶ م. نمایش می‌دهد:

<http://homepages.wmich.edu/~hega/>

PSCI340/ps340map.html

اطلس باستانی مدیترانه در دانشگاه تافتز

سایت اینترنتی دانشگاه تافتز (Tufts) در آمریکا، پایگاهی را برای معرفی اطلس مدیترانه باستانی اختصاص داده است. آدرس این سایت چنین است:

<http://www.perseus.tufts.edu/Maps/>

قلمرو امپراتوری روم

سایت اینترنتی دانشگاه کلگری (Calgaryuniversity) در کانادا، از طریق آدرس زیر، نقشه قلمرو توسعه یافته امپراتوری روم را در کنار امپراتوری ایران نشان می‌دهد:

<http://www.ucalgary.ca/~vandersp/Courses/>

maps/basicmap.html

نقشه‌های کتابخانه دانشگاه آریزونا:

سایت اینترنتی کتابخانه دانشگاه آریزونا، از طریق آدرس زیر، نقشه‌های تاریخی را نمایش می‌دهد:

<http://dizzy.library.arizona.edu/branches/>

spc/pimeria

این نمایشگاه تاریخی و جغرافیایی، حاوی نقشه‌های متعددی از منطقه پیمیریا (Pimeria) در مکزیک است که تحت سلطه فرهنگی



نقشه‌های باستانی نیمکره‌ها:

دو محقق امریکایی به نام ریچارد و پنلوب بتز (penelope Betz and Richard) پایگاهی را به نام نقشه‌های باستانی نیمکره‌ها، از طریق آدرس اینترنتی زیر راه‌اندازی کرده‌اند:

<http://www.betzmaps.com>

در این پایگاه، مجموعه‌ای از نقشه‌های تاریخی مربوط به قرن ۱۶ تا ۱۹ م. نگهداری می‌شود. این مجموعه همچنین در سال ۲۰۰۳ در موزه تاریخی فلوریدای جنوبی در میامی به نمایش درآمد. پس از ورود به این پایگاه روی پیوند فهرست نقشه‌ها و کتب کلیک کنید. سپس در ذیل عنوان آسیا تعدادی از نقشه‌های مربوط به ایران را مشاهده خواهید کرد. یکی از این نقشه‌ها، توسط زادکویوس هندیوس (Jodocus Hondius)، از کشور هلند در سال ۱۶۳۴ م. تهیه شده و در آن سرزمین ایران، افغانستان و عراق (ایران قرن ۱۷ م.) ترسیم شده است. دقت در این نقشه، مرزهای ایران را در قرن ۱۷ م. نشان می‌دهد.

نقشه‌های بارون:

پایگاه انگلیسی رودریک م. بارون در اینترنت از طریق آدرس زیر به معرفی و فروش نقشه‌های تاریخی می‌پردازد:

<http://www.barron.co.uk>

پس از ورود به این سایت به بخش گالری وارد شوید و سپس روی پیوند ایران کلیک کنید. در این قسمت دو نقشه تاریخی به نمایش درآمده است.

۱ - نقشه‌ای از جان اسپید (John Speed) و ویلیام هامبل (William Humble) که تاریخ آن مربوط به سال ۱۶۲۷ م. است و در ابعاد ۵۲×۴۰ سانتی‌متری است. این نقشه به وضوح حدود قلمرو امپراتوری صفوی را در قرن ۱۷ م. نشان می‌دهد.

۲ - نقشه‌ای از ج. متلوس (Johannes metellus)، جیووانی باترو (Giovanni Batero) و لامبرت آندراس (Lambert Andreas) در ابعاد ۵/۱۴×۲۱ که در ۱۵۹۶ م. تهیه شده است.

کنید. سپس با انتخاب پیوند نقشه‌های باستانی به صفحه‌ای متصل می‌شوید که انتخاب بخش آسیا و خاورمیانه، کاربران را با مجموعه نقشه‌های تاریخی این منطقه آشنا می‌سازد. در این بخش چهار نقشه تاریخی از منطقه ایران به نمایش درآمده است:

۱ - نقشه شماره ۵۱۷، که توسط ن. سانسون (N.Sanson) و ریچارد بلوم (Richard Blome) در سال ۱۶۶۹ کشیده شده و در آن قلمرو امپراتوری صفوی مشخص شده است.

۲ - نقشه شماره ۵۱۸، که توسط ج. تامسون (J.thomson) در ۱۸۱۶ م. کشیده شده و در آن محدوده ایران، ترکمنستان، افغانستان و پاکستان غربی مشخص شده است.

۳ - نقشه شماره ۵۱۹، که توسط س. هال (S.Hall) تهیه شده و در آن ایران، افغانستان، و بخش‌هایی از پاکستان را مشخص می‌کند.

۴ - نقشه شماره ۵۲۰، که توسط آ. ماسنویل (Après de manneville) تهیه شده و محدوده خلیج فارس، دریای عمان و جزیره خارک و بنادر جنوبی ایران را در خلال سال ۱۷۷۵ م. مشخص می‌کند.

نقشه‌های باستانی هلمینک:

سایت اینترنتی لین هلمینک از طریق آدرس اینترنتی زیر، به معرفی و نمایش مجموعه متنوعی از نقشه‌های تاریخی می‌پردازد:

<http://www.helmink.com>

پس از ورود به این سایت، روی پیوند Enter mapGallery کلیک کنید. آنگاه بخش نقشه‌های باستانی آسیا را انتخاب نمایید. در ذیل عنوان ایران، هفت نقشه باستانی نگه‌داری می‌شود. از جمله:

۱ - تصویر یک نقشه قدیمی از ایران در سال ۱۵۶۱ م. که توسط گیرولا موراشلی (Girolamo Ruscelli) از ایتالیا تهیه شده است.

۲ - نقشه ایران در سال ۱۵۷۴ م. که توسط اورتلیوس تهیه شده است.

۳ - نقشه ایران در سال ۱۵۷۸ م. که توسط مرکاتور (Mercator) کشیده شده است.

فروش نقشه‌های قدیمی

سایت اینترنتی old print shop، در آمریکا، از طریق آدرس زیر به نمایش و فروش نقشه‌های تاریخی می‌پردازد:

<http://www.oldprintshop.com>

پس از ورود به این سایت روی پیوند نقشه‌های باستانی (Antiquarian maps) کلیک کنید. سپس در صفحه بدی پیوند خاورمیانه و ایران را انتخاب کنید. یکی از نقشه‌های موجود در این بخش، نقشه جغرافیایی ایران در ۱۷۸۵ م. است که در ابعاد ۴۹۰×۶۱۶ میلی‌متر کشیده شده و توسط جویلام دایسل (Guillaume De L'Isle) تهیه شده است. این نقشه، آشکارا محدوده گسترده ایران را در قرن ۱۸ م. نشان می‌دهد.

نقشه دیگر، از همین محقق، و به سال ۴۵ - ۱۷۲۳ م. تهیه شده و در آن خاورمیانه، روسیه و ترکیه ترسیم شده است.

نقشه سوم، توسط جان لاتر (Jean Lattre) به سال ۱۷۷۱ م. تهیه شده و در آن محدوده سیاسی ایران نشان داده شده است.

در سال ۱۵۸۸ م. است.

۹- نقشه ایران از جرارد جود (Gerard de Jode) که در سال ۱۵۷۸ م. ترسیم شده است.

اطلس تاریخی اروپا:

سایت اینترنتی اطلس تاریخی اروپا، از طریق آدرس زیر، حاوی نقشه‌های تاریخی اروپا از سال اول میلادی تا سال ۲۰۰۰ است: <http://www.euratlas.com/summary.htm>

این پایگاه توسط کریستوس ناسلی (Christos Nussli) طراحی شده و حاوی مطالب زیر است:

۱- نقشه‌های سیاسی اروپا از یکم تا سال ۱۰۰۰ میلادی.

در این بخش مجموعاً ده نقشه وجود دارد و هر یک از آنها هم حاوی ۴ نقشه فرعی (شمال غرب، شمال شرق، جنوب شرق و جنوب غربی اروپا) می‌باشد. نگاهی به نقشه جنوب شرقی و جنوب غربی اروپا در سال‌های ۹۰۰ و ۱۰۰۰ میلادی قابل تأمل است.

۲- نقشه اروپا از سال ۱۱۰۰ تا ۲۰۰۰ میلادی.

در این قسمت هم مجموعاً ده نقشه قابل مشاهده است. نگاهی به نقشه جنوب شرقی اروپا از قرون ۱۴ به بعد، جایگاه سیاسی امپراتوری عثمانی را در نقشه اروپا مشخص می‌سازد.

نقشه‌های جانانان پوتر:

برای آشنایی با نقشه‌های جانانان پوتر (Jonathan Potter) در انگلیس به آدرس زیر در اینترنت وارد شوید:

<http://www.jpmaps.Co.uk>

سپس روی پیوند Catalogue کلیک کنید. آنگاه با انتخاب نقشه‌های مربوط به آسیا و خاورمیانه، به فهرست این نقشه‌ها متصل می‌شوید. تعدادی از نقشه‌های این قسمت عبارتند از:

۱- نقشه شماره ۱۹۱، از ایران در خاورمیانه که توسط ج. د. جود در سال ۱۵۷۸ م. کشیده شده است.

۲- نقشه شماره ۱۹۴، از ایران که توسط ج. اسپید از لندن در سال ۱۶۲۷ م. تهیه شده است.

۳- نقشه شماره ۲۰۰، مربوط به خلیج فارس توسط س. تورنتون (S. thornnton) از لندن در سال ۱۷۲۰ م. کشیده شده است.

نقشه‌های پایگاه فرانکس:

پایگاه اینترنتی ج. آ. ل. فرانکس (J. A. L. Franks) در انگلیس و از طریق سایت زیر به معرفی و فروش نقشه‌های قدیمی می‌پردازد.

<http://www.jalfranks.btinternet.Co.uk/>

jalfranks.htm

در این پایگاه، پیوندهایی برای مشاهده نقشه‌های تاریخی مربوط به جهان، امریکا، آسیا، استرالیا، آفریقا و اروپا وجود دارد: در بخش نقشه‌های جهان، تصویر یک نقشه جهان که توسط جیووانی ماجینی (Giovanni magini) در ۱۶۱۷ م. و در ابعاد ۱۸۰×۱۴۰ میلی متر کشیده شده، قابل تأمل است. در میان نقشه‌های آسیا نیز، تصاویر زیر وجود دارد:

۱- نقشه ایران از پطروس برتیوس (Petrus Bertius) به سال

۱۶۰۲ م. در ابعاد ۵۸×۱۲۰ میلی متر

۲- نقشه ایران از جیووانی ماجینی به سال ۱۶۱۷ م. در ابعاد



نقشه‌های تاریخی تولی:

ر. و. تولی، یکی از محققین و پژوهشگران انگلیسی است که در زمینه نقشه‌های تاریخی به فعالیت مشغول است. سایت اینترنتی زیر مجموعه فعالیت‌های وی را به نمایش می‌گذارد:

<http://www.tooleys.co.uk>

پس از ورود به این سایت، روی پیوند Catalogue by region کلیک کنید. سپس پیوند Asia Near & Far را انتخاب کنید. در این فهرست نقشه‌هایی از خاور نزدیک و دور را ملاحظه می‌کنید، از جمله:

۱- نقشه قدیمی از ایران که توسط ج. روبرت واگوندی (G. Robert de Vaugondy) تهیه شده است.

۲- نقشه‌ای از ایران و خاورمیانه از کورنلیوس دانکرترز (Cornelius Danckerts) در سال ۱۷۰۰ م. تهیه شده است.

۳- نقشه‌ای آسیا و خاورمیانه از آبراهام اورتلیوس (Abraham Ortelius) در سال ۱۵۷۵ م. کشیده شده است.

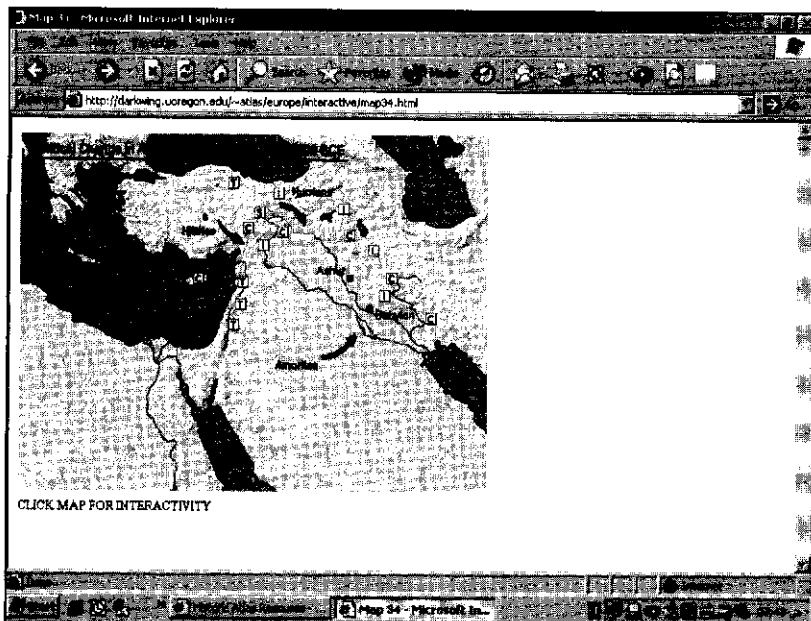
۴- نقشه امپراتوری مغول که در سال ۱۷۵۰ م. توسط ماتئوس سوتر (Matthaeus Seutter) کشیده شده است.

۵- نقشه قدیمی از خلیج فارس که توسط سباستین مانستر (Sebastian Munster) در ابعاد ۲۷۰×۳۴۰ میلی متر در سال ۱۵۴۲ م. کشیده شده است. این نقشه یکی از قدیمی‌ترین نقشه‌ها در نوع خود است.

۶- نقشه قلمرو امپراتوری عثمانی که در سال ۱۷۲۷ م. توسط جان. ب. هومان از نورمبرگ کشیده شده است.

۷- نقشه قدیمی ایران که توسط پیتر وندر کری (Pieter Vander Keere) در ۱۶۴۶ م.، در ابعاد ۹۰×۱۲۵ ترسیم شده است. قدمت این نقشه موجب شده که حدود جغرافیایی ایران به دقت در آن رعایت نشده باشد. این نقشه به ارزش ۶۸ پوند به فروش می‌رسد.

۸- یک نقشه دیگر از ایران از آبراهام اورتلیوس، کشیده شده



فهرست نقاط مختلف جهان وجود دارد. اینک روی پیوند خاورمیانه کلیک کنید. در این بخش حداقل ده نقشه مربوط به ایران وجود دارد که به آنها اشاره می‌کنیم:

۱- نقشه‌های قدیمی از ایران که توسط آلان مانسون (Allain Manesson) فرانسوی در سال ۱۶۸۳ م. کشیده شده و به قیمت ۷۵ دلار به فروش می‌رسد.

۲- نقشه‌ای از یک کارتوگراف اروپایی به نام جان ویلد (John wyld) که در سال ۱۸۱۹ م. محدوده سیاسی و جغرافیایی ایران را ترسیم کرده است.

۳- نقشه ایران قدیم در سال ۱۸۴۹ م. که توسط آدام و چارلز بلک (Adam & Charles Black)، اهل ادینبورگ کشیده شده است. در این نقشه ایالات مختلف ایران از جمله بلوچستان، کابل، بخارا، بدخشان، خراسان، کرمان، قهستان، لارستان، فارس و غیره به خوبی مشخص شده است.

۴- نقشه ایران در سال ۱۸۵۱ م. که توسط یک محقق اهل لندن به نام جان تالیس (John tallis) کشیده شده و به قیمت ۱۴۵ دلار به فروش می‌رسد.

۵- نقشه ایران و افغانستان که در سال ۱۸۵۴ توسط آدام و چارلز بلک کشیده شده است.

۶- نقشه جغرافیایی ایران، ترکیه و عربستان که توسط جانسون در سال ۱۸۶۵ م. کشیده شده است.

۷- نقشه ایران و افغانستان از آدام و چارلز بلک که در ۱۸۶۹ کشیده شده است.

۸- نقشه ایران و توران (ایران، افغانستان، بلوچستان و ترکستان...) که توسط آدلف استیلر در سال ۱۸۷۹ م. کشیده شده است.

۹- نقشه ایران و توران که توسط آدلف استیلر در ۱۸۸۴ م. کشیده شده است.

۱۰- نقشه ایران، افغانستان و بلوچستان که توسط کمپانی

۱۳۵×۱۷۰ میلی متر.

۳- نقشه‌هایی از عربستان، فلسطین، سوریه و ترکیه که در قرون ۱۷ و ۱۸ م. کشیده شده است.

انجمن بین‌المللی فروشندگان نقشه‌های باستانی

انجمن بین‌المللی فروشندگان نقشه‌های باستانی

(International Antiquarian (IAMA) Mapsellers Association)

طریق آدرس اینترنتی زیر به معرفی محصولات خود می‌پردازد:

<http://www.antiquemapdealers.com>

این انجمن با هدف ترویج تجارت نقشه‌های باستانی و

کتاب‌های مربوطه تأسیس شده است. در میان نقشه‌های موجود در

این پایگاه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- نقشه‌ای از قلمرو ایران، روسیه و گرجستان از ریچو برت بون

(Rigobert Bonne) در ۱۷۸۰ م. و در ابعاد ۲۱×۳۳ سانتی متر.

۲- نقشه‌ای از توماس بوئن (Thomas Bowen) (ب) امپراتوری

عثمانی به انضمام همسایگان آن را در ۱۷۸۸ م. نشان می‌دهد.

۳- نقشه بخش مهم آسیا شامل ترکیه، عربستان، ایران و هند

که توسط بولتون در ۱۷۶۶ تهیه شده است.

۴- اطلس تاریخی از جنگ‌های باستانی ایران که شامل ۲۴

نقشه است و به قیمت ۵۲۵ دلار به فروش می‌رسد.

۵- نقشه فلسطین و بیت المقدس که توسط ج. مورس (morse

Jedidiah) در ۱۸۰۲ تهیه شده است. در زمان تهیه این نقشه،

فلسطین بخشی از امپراتوری عثمانی بود.

۶- نقشه‌ای از ایران که توسط هنری تانر (henry tanner) در

۱۸۰۶ تهیه شده و در آن کوه‌ها و شهرها مشخص شده و به قیمت ۱۲۵

دلار به فروش می‌رسد.

کلیه پژوهشگران می‌توانند به عضویت این انجمن درآیند.

نقشه یونان و غرب آسیای صغیر:

پایگاه اینترنتی «نقشه یونان و غرب آسیای صغیر» براساس

مطالب «کتاب راهنمای شجره‌ای اسطوره‌ای یونانی» تألیف

کارلوس پارادا (Carlos parada) از طریق آدرس اینترنتی زیر به

معرفی نقشه‌های تاریخی مربوط به این منطقه باستانی می‌پردازد.

<http://homepage.mac.com/cparada/>

GML/MapGreece.html

مجله نقشه باستانی:

سایت اینترنتی map Forum، مجله نقشه باستانی را معرفی

می‌کند. برای مطالعه این مجله به آدرس زیر وارد شوید:

<http://www.mapforum.com>

هم اکنون، پیوندهایی برای مطالعه پانزده شماره این مجله

وجود دارد.

فروشگاه و نمایشگاه نقشه‌های قدیمی:

این پایگاه اینترنتی با هدف معرفی و فروش ۴۵۰۰ نقشه قدیمی،

از طریق آدرس زیر راه‌اندازی شده است:

<http://www.raremaps.com>

پس از ورود به این سایت روی پیوند نقشه‌های فروشی

(Maps for sale) کلیک کنید آنگاه به صفحه‌ای متصل می‌شوید که

(Dr. marcel Van den Broecke and Dr. Deborah Van den Broecke)
تأسیس شده است.

<http://www.orteliusmaps.com>

در این سایت و در بخش نقشه‌های خاورمیانه، سه نقشه مربوط به ایران به نمایش درآمده است از جمله:

۱- تصویر شماره ۵۰۸۸، نقشه ایران که توسط اورتلوس (۱۵۹۸ - ۱۵۲۷ م.) کشیده شده است ابعاد این نقشه ۳۵۶×۵۰۲ میلی‌متر است.

۲- نقشه شماره ۵۰۶۳، از اورتلوس.

حراج و مزایده نقشه‌های تاریخی

سایت اینترنتی «حراج و مزایده نقشه‌های باستانی» از طریق آدرس زیر، برای کاربران و خریداران نقشه‌های تاریخی طراحی شده است:

<http://www.oldworldauctions.com>

پس از ورود به این سایت، در زیر عنوان حراج فعلی (Current Auction)، روی پیوند Asia کلیک کنید. سپس به صفحه‌ای متصل می‌شوید که فهرستی از نقشه‌های باستانی به معرض نمایش و فروش گذاشته شده است. در این فهرست نقشه‌های زیر هم موجود است:

۱- نقشه قدیمی ایران در ابعاد ۱۹/۵×۱۵ اینچ که توسط و.ج. زون بلائو (W.J. Zoon Blaeu) در سال ۱۶۳۴ م. تهیه شده و به قیمت ۳۵۰ دلار به فروش می‌رسد. دقت جغرافیایی در ترسیم خلیج فارس و دریای عمان به همراه خطای این کارتوگراف در ترسیم محدوده دریای خزر در این نقشه قابل توجه است.

۲- تصویر شماره ۴۱۸، یک تابلوی نقاشی از شهر اصفهان است که توسط یک نقاش هلندی به نام کاملیس د بروین (Comelis de Bruyn) در سال ۱۷۱۸ م. و در ابعاد ۱۱/۵×۱۴/۵ اینچ کشیده شده است.

۳- نقشه شماره ۴۱۹، از هنری آبراهام چاتلین (Henry Abraham Chatelain) در سال ۱۷۱۹ م. کشیده شده است.

۴- نقشه شماره ۴۲۰، تصویر نقشه ایران و دریای خزر می‌باشد که در سال ۱۷۲۲ م. توسط گویلام دیسل (Guillaume Delisle) کشیده شده است.

نقشه‌های باستانی نیکلسون:

سایت نقشه‌های باستانی ریچارد نیکلسون (Richard Nicholson) از طریق آدرس اینترنتی زیر به معرفی نقشه‌های قدیمی می‌پردازد:

<http://www.antiquemaps.com>

پس از ورود به این سایت روی پیوند «آسیا و استرالیا» کلیک کنید. اینک به فهرست کشورهای مختلف آسیا و استرالیا متصل می‌شوید. روی نام ایران کلیک کنید. نقشه‌های این قسمت عبارتند از:

۱- نقشه شماره ۷۴۳۸، از ج.ن. بلین (J.N. Bellin)، مربوط به سال ۱۷۶۴ م. به ابعاد ۲۴۰×۳۵۰ میلی‌متر.



Century در نیویورک و در سال ۱۸۹۷ م. کشیده شده است.

نقشه‌های پایگاه فیلا دلفیا:

سایت اینترنتی فیلا دلفیا از طریق اینترنت به معرفی و فروش نقشه‌های قدیمی می‌پردازد. آدرس این پایگاه چنین است:

<http://www.philaprintshop.com>

در میان فهرست نقشه‌های موجود در این سایت می‌توان به نقشه‌های مربوط به ایران و کشورهای عربی اشاره کرد، از جمله:

۱- نقشه‌ای از لارنت فریس (Laurent Fries) که در سال ۱۵۲۲ م. کشیده شده و مربوط به نقشه کشورهای عربی است. در این نقشه حدود جغرافیایی ایران در خلال این سال‌ها مشخص است.

۲- چند نقشه قدیمی ایران از جان کری (John Cary) که در سال ۱۸۱۶ م. کشیده شده است.

۳- نقشه سیاسی ایران در ۱۸۲۸ م. که توسط سیدنی هال (Sidny hall) تهیه شده است.

نقشه‌های قدیمی روبرت پوت من:

روبرت پوت من (Robert putman) از طریق سایت اینترنتی زیر به معرفی نقشه‌های تاریخی قدیمی خود می‌پردازد:

<http://www.nvva.nl/Putman>

پوت من که یک محقق اهل هلند است، در این سایت مجموعه‌ای از نقشه‌های قدیمی مربوط به قاره‌های مختلف را نگهداری می‌کند. پس از ورود به این پایگاه، ابتدا روی پیوند -prints go to our setion maps کلیک کنید. سپس در صفحه بعد، و در ذیل عنوان آسیا، پیوند خاورمیانه را انتخاب کنید. آنگاه با انتخاب نام ایران، با مجموعه‌ای از نقشه‌ها و کتب قدیمی مربوط به ایران آشنا خواهید شد.

نقشه‌های اورتلوس

سایت اینترنتی نقشه‌های اورتلوس (ortelius maps) از طریق آدرس زیر، توسط دو محقق به نام دکتر مارکل ون دن بروک و دکتر دبرورا ون دن بروک



زیر، به معرفی نقشه‌های تاریخی امپراتوری عثمانی می‌پردازد:

<http://www.atlas-historique.net/1914-1945/cartes/EmpireOttoman1920.html>

در این صفحه می‌توان به نقشه‌های سیاسی امپراتوری عثمانی در خلال سالهای ۱۹۱۲، ۱۹۱۴، ۱۹۱۸ و ۱۹۲۰ دسترسی پیدا کرد.

پایگاه Map Room

پایگاه اینترنتی map Room از طریق آدرس زیر، حاوی نقشه‌ها و اطلس جغرافیایی و تاریخی است:

<http://www.maproom.org>

اطلاعات این سایت در چهار طبقه اطلس‌های تاریخی، اطلس‌های معاصر، نقشه‌های برگرفته از کتب، و اطلس‌های زمین‌شناسی تقسیم بندی شده‌اند. مهمترین بخش آن اطلس‌های تاریخی است که به آن می‌پردازیم:

- ۱- نقشه تاریخ باستان که از کتاب اطلس تاریخی تألیف ف. و پوتزجرز (F.W. putzgers) گرفته شده است. در این منبع تاریخی - جغرافیایی، نقشه‌هایی از فلسطین، آشور، مصر، امپراتوری اسکندر، شمال یونان باستان، امپراتوری روم، ایران، اروپای مرکزی در قرن نهم و غیره... وجود دارد.
- ۲- نقشه‌های تاریخی اروپا که از کتابی با همین عنوان، تألیف ر. لن. پول (R.lane.Poole) اخذ شده است.

در این منبع تاریخی و جغرافیایی، نقشه‌هایی از امپراتوری روم در زمان مرگ تنودوسیوس (۳۹۵-۲۸۵ م.) و نقشه‌های اروپا در قرون مختلف وجود دارد.

- ۳- اطلس‌های تاریخی که از کتاب پروفیسور ج. درویسن (G.Droysens) گرفته شده است. در این قسمت هم نقشه‌های متعددی در زمینه فلسطین باستانی، مصر، مدیترانه در دوره جنگ‌های صلیبی، امپراتوری بیزانس، خلافت اسلامی در سال ۹۴۵ م. سرزمین‌های اسلامی در پایان قرن یازدهم و دوازدهم میلادی، امپراتوری مغول در سال ۱۳۰۰م. بالکان و امپراتوری عثمانی در سال ۱۶۹۹م. نقشه مذهبی جهان و غیره... وجود دارد.

- در این نقشه ایالت‌های مختلف ایران مشخص شده است.
- ۲- نقشه شماره ۲۱۴۷۱، از جان تامسون (Johnthomson) که در سال ۱۸۱۷ م. کشیده شده است.
- ۳- نقشه شماره ۲۱۵۴۶، از جرج رولوس (George Rollos) که در ۱۷۷۱ م. کشیده شده است.
- ۴- نقشه شماره ۲۱۶۳۷، از چارلز اسمیت (Charles smith) که در ۱۸۲۲ م. کشیده شده است.
- ۵- نقشه مینیاتوری شماره ۲۲۱۶۹، از پیتر ون دن کری (Peter vanden keere)، که در سال ۱۶۶۸ م. تهیه شده است.
- ۶- نقشه‌ای از گیلز روبرت (Gilles Robert) که در سال ۱۷۶۸ م. کشیده شده است.

نقشه‌ها و کتب باستانی:

سایت اینترنتی نقشه‌های باستانی در انگلیس از طریق آدرس زیر به معرفی و فروش این نقشه‌ها می‌پردازد:

<http://www.antique-maps.co.uk>

پيوند View our Catalogue، فهرست مناطق مختلف جهان را ارائه می‌دهد. در بخش آسیا فهرست مفصلی از عناوین نقشه‌های آسیا را ملاحظه می‌کنید. دو نقشه مربوط به ایران یافت می‌شود. اولی نقشه ایران، ترسیم شده توسط کلودیوس پتولوفی در سال ۱۱۴۸ است.

این نقشه در ابعاد ۳۸۵×۵۵۵ میلی‌متر، حدود جغرافیایی ایران را در قرن پانزدهم ترسیم می‌کند. دومی نقشه ایران از آبراهام اوتلیوس است که آن را در ۱۵۹۵ م. و در ابعاد ۳۵۰×۵۰۰ میلی‌متر کشیده است. دقت در این نقشه‌ها، آشکارا میزان خطای کارتوگراف‌های قرون گذشته را در رسم نقشه‌های جغرافیایی نشان می‌دهد.

نقشه‌های پایگاه KMLA

این پایگاه توسط یک محقق اهل آلمان و ساکن کره جنوبی تأسیس شده و از طریق آدرس اینترنتی زیر به معرفی نقشه‌های تاریخی می‌پردازد:

<http://www.zum.de/whkmla/histatlas/haindex.html>

در ذیل نقشه‌های اروپا، موارد زیر وجود دارد:

- ۱- نقشه‌های مربوط به جمهوری روم و اروپا در قرون اولیه میلادی
 - ۲- نقشه‌های اروپا، در خلال سال‌های ۱۵۰۰ تا ۱۸۰۰ میلادی
- همچنین در ذیل نقشه‌های آسیا، پیوندهای زیر وجود دارد:
- ۱- نقشه امپراتوری عثمانی از قرن ۱۵ م. تا قرن بیستم
 - ۲- نقشه تاریخی قبرس، اردن، فلسطین، سوریه، لبنان، عراق، کویت، بحرین، قطر و امارات.
- پایگاه اطلس تاریخی به زبان فرانسه:
سایت اینترنتی اطلس تاریخی به زبان فرانسه، از طریق آدرس